

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีอาญา กับพระสงฆ์เถรวาทในเมืองไทย*

PROBLEMS PROTECTING THE RIGHT TO CRIMINAL PROSECUTION AGAINST THERAVADA MONKS IN THE COUNTRY

พระครูปริยัติวิราภรณ์*

Phrakhrupariyatweerapon

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Department of Law, National Institute of Development Administration, Thailand

*Corresponding author E-mail: teerasak.boonw@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการกระทำละเมิดสิทธิ พระสงฆ์ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในประเด็น ความเหมาะสมในการนำมาตรา 29 และมาตรา 30 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาบังคับใช้ในกรณีการให้พระภิกษุละสมณเพศ เป็นการ วิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ก่อนมีศาลปกครองได้มีการยื่นฟ้องคดีที่ใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ศาลยุติธรรมรับคำร้องไว้พิจารณา จนมีคำสั่งและคำ พิพากษาศาลฎีกา ทำให้เห็นว่าก่อนมีศาลปกครองการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังถูกควบคุมโดยศาลยุติธรรม แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นหลังมีศาลปกครองก็คือ ศาลปกครองไม่รับคำร้องในกรณีดังกล่าวไว้พิจารณา โดยให้เหตุผลว่า “คณะสงฆ์หรือองค์กร ทางพระพุทธศาสนานั้นมีกระบวนการเยียวยาและสร้างความเป็นธรรมภายในองค์กรที่ เหมาะสมเป็นระบบดีแล้ว ศาลปกครองไม่อาจจะปฏิเสธการเข้าไปควบคุมตรวจสอบได้เลย เนื่องจากเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายปกครอง แนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม และ มาตรการเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา ควรมีการแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาในมาตรา 29 และ มาตรา 30 เพื่อป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียวและไม่เหมาะสม ในกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดห้ามสืบพยานเป็นอันขาด และควรตั้งศาลสงฆ์ขึ้นมาพิจารณาคดีร่วมกับ ฝ่ายบ้านเมือง เช่นในการดำเนินคดีเกี่ยวกับบพท. ยังมีศาลพระธรรมนุญของทพท. เป็นการ

* Received January 30, 2023; Revised March 5, 2023; Accepted April 25, 2023

ป้องกันมิให้ผู้ไม่หวังดีต่อพระพุทธศาสนาใช้ช่องว่างของกฎหมายเข้ามาอาศัยประโยชน์ อีกทั้งเป็นการถ่วงดุลย์ในการใช้อำนาจของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การละเมิดสิทธิพระสงฆ์, คุ้มครองสิทธิ, คดีอาญา, เถรวาท

Abstract

The aim of this study was to investigate problems related to Violating the rights of monks of government officials on the issue of the appropriateness of section 29 and section 30 of the Sangha Act, B.E. 2505 to enforce in the case of monks giving up the clergy, which measures and solutions to the problem are not yet can operate effectively. It is documentary research by studying documents, The results showed that before there was an administrative court, there was a lawsuit that exercised the powers of the Sangha Act B.E. 2505 between the Buddhist organizations themselves. and Buddhist organizations with other individuals and agencies to the Court of Justice which the Court of Justice accepted the request for consideration until the order and judgment of the Supreme Court Makes that before the court ruled the exercise of power under the Sangha Act BE 2505 was still controlled by the Court of Justice. But the condition of the problem that arises after the Administrative Court is The Administrative Court did not accept the request in such case for consideration according to the Supreme Administrative Court's Order No. 1/2454 and No. 4/2545, arguing that “Sangha or Buddhist organizations have a proper and systematic process of healing and creating justice within the organization. The Administrative Court does not have to control the exercise of such power.” It is worth noting that the Administrative Court did not distinguish the action of the case into two areas, namely the one that relied on the discipline in particular. which the Administrative Court should not enter and control but in the land of the Sangha Act, 1962, the Court of Justice cannot deny access to control and check at all because it is an exercise of the legal powers of the governing body. Appropriate solutions and measures to protect Buddhism Section 29 and Section 30 to prevent the investigating officer from exercising his unilateral and inappropriate discretion. In the event that the case is not yet final, it is strictly forbidden. And should set up a clergy court to consider cases together with the

civilian side like the military's constitutional court. To create justice for the accused and to prevent those who do not wish well to Buddhism use the gap of the law to take advantage. It is also a counterbalance to use the power of the state more effectively.

Keywords: Violation of the rights of the clergy, protection of rights, criminal cases, Theravada

บทนำ

สังคมทลแห่งคณะสงฆ์ไทยจากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน คือภาพแห่งความทรงจำและประทับใจด้วยเพราะพระสงฆ์เถระทั้งหลายเหล่านั้น ได้สร้างคุณูปการต่อประเทศชาติบ้านเมือง อันหาประมาณค่าไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผู้นำทางจิตวิญญาณ และนำพาสังคมประเทศชาติอยู่รอดปลอดภัยจากภัยพิบัติ และภัยสงครามจนก้าวผ่านสู่ยุคสมัยแห่งโลกวิวัฒนาการ การเสียสละดังกล่าว คือสิ่งหนึ่งที่ช่วยกล่อมเกล่าจิตวิญญาณของผู้คนในสังคมให้เห็นถึงความเสียสละ ทั้งร่างกาย แรงใจในการพัฒนาบ้านเมืองมาตามลำดับ หากพวกเราเป็นคนไทยซึ่งมีสายเลือดและจิตวิญญาณคงไม่ต้องกล่าวอะไรให้มากความ เพราะทุกคนรู้ว่า ถึงการเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำว่า " สถาบัน " ที่คอยค้ำจุนประเทศชาติของเรามาอย่างยาวนาน และมีส่วนร่วมในทุกมิติของความเป็นชนชาติไทย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรม ที่พระเถระในยุคนั้น ๆ ทำสืบต่อกันมา ร่วมกับบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ สร้างความเป็นไทย สร้างความเป็นปึกแผ่น รักษาแผ่นดินอันเป็นที่รักและหวงแหนให้ลูกหลานไทยทุกคนได้มีแผ่นดินอยู่อาศัยอย่างสงบร่มเย็นตราบปัจจุบัน

เมื่อกาลเวลาผ่านไป สังคมมีความเจริญขึ้นทั้งทางด้านกายภาพ ด้านวัตถุ เป็นสังคมบริโภคนิยม ผู้คนในสังคมส่วนหนึ่งเริ่มมองภาพพระสงฆ์ไปอีกบทบาทหนึ่ง หลายคน หรือบางคน บางกลุ่ม มองว่าพระสงฆ์ไม่ได้ทำประโยชน์อะไรแก่สังคมบ้านเมือง ข้าราชการหาเหตุใส่ร้ายองค์กรสงฆ์ และพระสงฆ์มากขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นภาพแห่งการขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เคยซึมซับรากเหง้าของความเป็นไทย ที่นับวันจะยิ่งมีมากขึ้น และเลือนหายไปกับกาลเวลา สภาพการณ์ของสังคมยุคปัจจุบัน ที่กำลังก้าวสู่ยุคแห่งสังคมข้อมูลข่าวสาร การเสพข่าวโดยขาดวิจารณญาณทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย หลายคน หลายกลุ่ม ขาดการยับยั้งชั่งใจ และขาดจิตสำนึกแห่งการรับผิดชอบสังคม ทำให้มองพระสงฆ์ไปอีกมิติหนึ่ง พระสงฆ์ไม่เหมือนเดิม พระสงฆ์ผิดแผกไปจากเดิมที่บรรพชนได้สร้างไว้ ซึ่งความคิดเห็น คำพูด หรือแม้กระทั่งการเสพข่าวเรื่องพระสงฆ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทางเฟซบุ๊กไลน์ ผ่านไลน์ หรือช่องทางอื่น ๆ จึงทำให้เกิดข้อคำถามในสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งข้อความคิดเห็นก็ดี การปฏิบัติตัวต่อพระสงฆ์ก็ดี หลังจากเสพข่าวนั้นแล้ว ทำให้ภาพของพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน กับพระสงฆ์ใน

ยุคก่อนตามการรับรู้ของผู้คนในสังคมแตกต่างกันออกไป โดยที่หลายท่าน หลายคนยังไม่ได้ใช้ วิจารณ์ญาณที่มีของตนเองมาใคร่ครวญ หรือทบทวนเหตุผลเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการ ตัดสินใจ ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ความเสมอภาคทางกระบวนการยุติธรรมในขณะปฏิบัติต่อ พระสงฆ์เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น การที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปบังคับใช้กฎหมาย โดยไม่คำนึงถึง เพศภาวะของพระสงฆ์ จึงยังเป็นข้อคำถามเรื่องมาตรการในการปฏิบัติที่ขัดด้วยกฎหมาย และเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้ไม่หวังต่อสถาบันพระพุทธศาสนาเข้ามาอ้างเหตุบ่อนทำลายความ มั่นคงของชาติอีกทางหนึ่งด้วย

ประวัติศาสตร์ทุกหน้าในอดีตที่ผ่านมา เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ในสังคมมณฑล ได้ สะท้อนภาพแห่งความมีอคติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้เป็นฝ่ายปฏิบัติมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่ได้ รับ การแก้ไขหรือเยียวยาในสิ่งที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ไม่หวังดีบางกลุ่ม บางคนได้ร่วมก่อการณ ให้เกิดภาพแห่งความเสียหายแก่สงฆ์ โดยอาจมีความมุ่งหวังในการเข้ามาทำลายศรัทธา ทำลาย ความน่าเชื่อถือ และทำลายความเป็นสถาบันที่สำคัญของชาติให้อ่อนแอลง เพื่อหวังผลใน อนาคต หลายท่าน หลายคนเคยคิดที่จะช่วยป้องกัน หรือหาแนวทาง หามาตรการในการ ป้องกัน และปกป้องพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่คิดว่าเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่ พระพุทธศาสนา และประเทศชาติ เพราะพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่ สมัยสุโขทัย โครงสร้างการปกครองคณะ สงฆ์ในประเทศไทยจึงขึ้นอยู่กับหลัก 3 ประการ คือ พระธรรมวินัย จาริต และกฎหมาย บ้านเมือง (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2525)

ภาพเหตุการณ์ทั้งเรื่องที่เกิดในกรณี พระพิมลธรรม และเรื่องที่เกิดในปัจจุบัน เช่นอดีต กรรมกรมหาเถรสมาคมหลายรูปตามที่เป็นข่าวจนเกิดเป็นคดี ที่มีคำพิพากษาไปแล้วก็มี และ อาจมีเกิดขึ้นซ้ำรอยเดิมในอนาคตอีกก็ได้ ตราบใดที่ยังไม่มีมาตรการหรือแนวทางป้องกันของ การก้าวล่วงเขตแดนแห่งกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ การปกป้อง สถาบันหลักทางพระพุทธศาสนาที่เป็นมรดกสำคัญยิ่งของชาติ จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยที่มี สายเลือดรักแผ่นดินและร่วมกันสร้างจิตวิญญาณแห่งความเป็นไทย

จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่คือประเด็นปัญหา จนนำไปสู่การใช้การตีความ กฎหมายของผู้บังคับใช้กฎหมาย จนก่อให้เกิดปัญหาและขาดหลักที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติที่เป็น ที่ ยอมรับทั้งฝ่ายบ้านเมืองและการพระพุทธศาสนา การตรามาตรา 29 ในพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ พ.ศ. 2505 (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535), 2535) ซึ่งให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ถ้านำ เรื่องสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 มาตรา 25 และมาตรา 29 มาพิจารณา ประกอบยิ่งเห็นประเด็นปัญหาชัดเจนมากขึ้น นี่คือการหนึ่งสาเหตุแห่งความขัดแย้งในทางปฏิบัติ เช่นคำว่า พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม และพนักงานสอบสวน มีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ เมื่อถึงเวลาที่ต้องปฏิบัติประเด็น

ที่หายไป คือ พนักงานอัยการ ทำให้กระบวนการยุติธรรมเสียสมดุล การคานอำนาจที่ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบ เป็นเหตุให้การกระทำของเจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้ดุลยพินิจที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้พระสงฆ์ไม่ได้รับความเป็นธรรม เห็นได้ชัดถึงความมุ่งหมายของการมาตรานี้ ซึ่งขัดกับหลักความเสมอภาคแห่งกฎหมาย และขัดกับกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามหลักพื้นฐานแห่งข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ ทำให้เกิดความไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา เกิดช่องว่างของกฎหมายที่ขาดความชัดเจนมาเป็นเวลานาน มีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าการแก้ไขมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันคืออีกหนึ่งทางออกของปัญหาอย่างแน่นอน

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่ามีความจำเป็นที่ต้องศึกษาในประเด็นปัญหาความเหมาะสมในการนำมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาใช้บังคับในกรณีการดำเนินการให้พระภิกษุละสมณเพศ นับตั้งแต่กรณี พระพิมลธรรม เรื่อยมาจนถึงกรณี เงินทองวัดที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุ หรือพระสงฆ์ในพระศาสนาของสังคมไทยเรา หลายคนคงจะมีความไม่สบายใจและมีคำถามที่ต้องการคำตอบมากมายหลากหลายที่ว่า การที่พระรูปหนึ่งต้องสวมจีวรที่ครองความเป็นสมณะ พระภิกษุ ขึ้นไปในห้องพิจารณาคดีที่ต้องให้ผู้พิพากษาท่านตัดสินคดีความ การนำสืบทั้งพยานบุคคล หลักฐานที่มีน้ำหนักถึงการลงโทษในการกระทำ ความผิดคดีอาญาของบ้านเมือง ในที่สุดก็ถูกจับสลับเปลี่ยนจากการที่ห่มผ้าเหลืองมาเป็นเวลานานต้องเปลี่ยนเป็นชุดฆราวาสเดินถือชุดผ้าเหลืองแนบอก คงจะต้องหาคำอธิบายในคำตอบที่หลากหลายเช่นกัน

กรณีนี้ชวนให้คิดทบทวนหาเหตุหาผลว่าปัญหาเหล่านี้สมควรถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาและหาทางแก้ไขแล้วหรือยัง การที่มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่านนำเหตุการณ์ในอดีตมาทบทวนจึงมีความเหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่ง การหยุดยั้งปัญหาที่ดูเหมือนจะเป็นเหตุแห่งความจงใจในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางกลุ่ม ซึ่งได้สร้างความเสียหายให้แก่คณะสงฆ์ ประชาชนเกิดเชื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา การแก้ไขปัญหาก็มีความจำเป็นเร่งด่วน โดยมองไปที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 มาตรา 30 ควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่พระสงฆ์ และเกิดประโยชน์การพระพุทธศาสนาต่อไป

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมภายใต้ระบบการดำเนินคดีอาญานั้นมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยให้มีศักยภาพในการต่อสู้คดีเพื่อให้ได้รับความเสมอภาคและความยุติธรรมตามครรลองของกฎหมายไว้ในมาตรา 39 และมาตรา 40 หลายประการ อาทิ

สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยและได้รับการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม
สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐรวมถึง
การได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ และการได้รับโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อคิดว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและการดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์
2. เพื่อศึกษามาตรการและกลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ และการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์เถรวาทในประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางกำหนดมาตรการและกลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ และการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในประเทศไทยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย

วิธีดำเนินการวิจัย

มุ่งศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ขัดกับพระธรรมวินัย มาตรการการคุ้มครองสิทธิพระสงฆ์ การกระทำเกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ตามหลักความเสมอภาคแห่งกฎหมาย ซึ่งขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน มาตรา 25, 26, 27, 29, 31 และมุ่งเรื่องเน้นให้เห็นถึงการก้าวล่วงสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นการขัดเจตนารมณ์พื้นฐานแห่งรัฐ โดยคำว่าพลเมือง คือระบอบประชาธิปไตย การนำพาสังคมให้เกิดความสงบสุขได้นั้น สิ่งหนึ่งที่ต้องยึดมั่นคือหลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรม การกระทำละเมิดสิทธิของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความแห่งกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย เกิดช่องว่างระหว่างราชอาณาจักรกับพุทธจักรเรื่อยมา การมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิพระสงฆ์เถรวาทในประเทศไทย และกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จึงเป็นแนวทางแห่งการสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารร่องรอยจากร่องรอยของข้อมูลในกรณี พระพิมลธรรม ข้อค้นพบจากคำพิพากษา คดีดำที่ 8739/2503 ศาลแขวงพระนครใต้ ประเด็นกรณีเงินทอนวัด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เอกสารเกี่ยวกับองค์กรทางพระพุทธศาสนาในอดีตและปัจจุบันในงานวิจัยนี้ โดยเน้นการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ตั้งแต่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 เป็นต้นมา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการยุติธรรมและกระบวนการอันนำไปสู่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อพระสงฆ์ ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากยังมีการปฏิบัติที่ขัดและแย้งต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายหลายประการ จึงสมควรมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และความจำเป็นที่จะมีที่ปรึกษากฎหมายหรือผู้ที่ให้คำแนะนำทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิหรือหลักประกันสิทธิต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางการต่อสู้คดีหรือร่วมเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงและพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลย การดำเนินการเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยระหว่างการพิจารณาคดี เช่น การโต้แย้ง คัดค้านการสอบสวนที่มีขอบการขอให้ปล่อยในกรณีที่มีการคุมขังโดยมิชอบ การยื่นขอปล่อยชั่วคราว การยื่นคำร้องหรือคำขอหรือคำให้การ การนำสืบพยานหรือถามค้านพยานในศาล เป็นต้น เป็นเหตุผลสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ต้องหาและจำเลยจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ การนำแนวทางการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม มาประกอบใช้ในกระบวนการยุติธรรมของไทย เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญทั้งส่วนของการสืบพยานฝ่ายโจทก์ และการสืบพยานฝ่ายจำเลย เพราะจะทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และเกิดความเป็นธรรมต่อพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ก่อนมีศาลปกครองนั้น ได้มีการยื่นฟ้องคดีความอันเกี่ยวเนื่องกับการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ระหว่างองค์กรพระพุทธศาสนาด้วยกันเองหรือองค์กรพุทธศาสนากับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นเป็นจำนวนมากต่อศาลยุติธรรม ซึ่งศาลยุติธรรมก็รับคำฟ้องไว้พิจารณา จึงมีคำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีดังกล่าวเป็นจำนวนมากซึ่งทำให้เห็น ว่าก่อนมีศาลปกครองการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ยังถูกควบคุมตรวจสอบโดยศาลยุติธรรม แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังมีศาลปกครองก็คือศาลปกครองไม่รับคำฟ้องในกรณีดังกล่าวไว้พิจารณา ตามคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดที่ 1/2545 และที่ 4/2545 โดยศาลให้เหตุผลว่า คณะสงฆ์หรือองค์กรพระพุทธศาสนานั้น มีกระบวนการเยียวยาและสร้างความเป็นธรรมภายในองค์กรที่เหมาะสมเป็นระบบดีแล้วศาลปกครองไม่จำเป็นต้องเข้าไปควบคุมการใช้อำนาจดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่าศาลปกครองมิได้แยกแยะการกระทำขององค์กรพระพุทธศาสนาว่ามี 2 แดน คือ แดนที่อาศัยพระธรรมวินัยโดยเฉพาะ ซึ่งศาลปกครองไม่ควรเข้าไปควบคุมตรวจสอบ และแดนที่อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งศาลปกครองไม่อาจจะปฏิเสธการควบคุมตรวจสอบได้เลย เนื่องจากเพิกถอนการใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายปกครอง แนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย

การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนพบว่า เห็นสมควรมีการแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาในมาตรา 29 และมาตรา 30 ดังนี้ 1) เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว 2) ควรกำหนดให้ฝ่ายผู้แทนพระสงฆ์เข้าไปรับตัวไว้ควบคุมเพื่อให้กระบวนการไต่สวนเป็นที่ประจักษ์และเป็นการรักษาความยุติธรรมแก่พระสงฆ์ 3) การใช้ดุลยพินิจของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ 1.1) ต้นน้ำคือ พนักงานสอบสวน 1.2) กลางน้ำคือ พนักงานอัยการ และ 1.3) ปลายน้ำคือ ศาล ไม่ควรนำแต่หลักกฎหมายมาประกอบการวินิจฉัยเท่านั้นเพราะไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะการกระทำความผิดทางอาญาอย่างเดียว โดยหลักการแล้วต้องยึดหลักกฎหมายเป็นสรณะ แต่ถ้ามีเรื่องของพระธรรมวินัยเข้ามาเกี่ยวข้องคือ เรื่องการสละสมณเพศตามมาตรา 29 และ 30 มีข้อคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายบ้านเมืองและพระธรรมวินัย การใช้ดุลยพินิจเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายต้องนำหลักการทั้ง 3 ประการ คือ 1) หลักพระธรรมวินัย 2) และจารีตประเพณีมาประกอบการวินิจฉัย 3) และกฎหมายบ้านเมือง มาประกอบด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับเอกสารของ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่พบว่าการบังคับใช้กฎหมายที่มีความเท่าเทียม เสมอภาค และการรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะ (public interes) ซึ่งหมายถึงการดำเนินคดีอาญาที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง กับประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดี (interest of the accused) ซึ่งหมายถึงสิทธิในการต่อสู้คดีในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิในความเป็นพลเมืองย่อมมีความสำคัญในการดำรงอยู่แห่งชีวิตฯ และงานวิจัยของ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2544) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการยุติธรรมเพื่อคนจน, และรูปแบบกลไกของรัฐในการให้บริการด้านความยุติธรรม มีลักษณะที่เป็นแบบแผนพิธีการที่ซับซ้อนเป็นทางการ ต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายและมีค่าใช้จ่ายสูงอัน เป็นระบบที่มีได้ถูกออกแบบมาโดยมีมิติมุ่งมองการเข้าถึงยาก ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดอุปสรรคในการที่จะเข้าถึงความยุติธรรม (access to Justice)ฯ และ งานวิจัยของ (ณรงค์ ใจหาญ, 2546) เรื่อง “การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา”, ได้นำเสนอแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ดังนี้ 1) การดำเนินการเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยระหว่างการพิจารณาคดี 2) การโต้แย้ง คัดค้านการสอบสวนที่มีข้อบกพร่อง และการขอให้ปล่อยตัวในกรณีที่มีการคุมขังโดยมิชอบ 3) การยื่นขอปล่อยชั่วคราว 4) การยื่นคำร้องหรือคำขอหรือคำให้การ และ 5) การนำสืบพยานหรือถามค้านพยานในศาลฯ และ (รุจิระ บุนนาค, 2561) “คดีอาญากับการสละสมณเพศ,” ที่ศึกษาถึง รูปแบบและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมฯ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การใช้อำนาจทางกฎหมายที่ไม่เป็นตามหลักแห่งนิติรัฐ นิติธรรม ย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งปัญหาในทางปฏิบัติอีกมากมายหลายประการ เช่นในกรณีการให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศได้ การบังคับพระภิกษุให้สละสมณเพศก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยขาดหลักความคุ้มครองที่สมควรแก่เหตุ ขาดการยึดโยงถึงความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชน ซึ่งเป็นความละเอียดอ่อนที่ส่งผลกระทบจิตใจกลายเป็นวิกฤติศรัทธา ที่ต้องหาแนวทางเพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสมและเป็นธรรม นำมาซึ่งประโยชน์แห่งการปกครองคณะสงฆ์สืบไป ข้อเสนอว่า ศาลปกครองควรที่จะเข้ามาควบคุมการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยแยกการกระทำขององค์กรพระพุทธศาสนาออกเป็น 2 แดนดังกล่าวข้างต้นและควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรพระพุทธศาสนาเฉพาะกรณีที่เป็นการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ นิติธรรม เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในกระบวนการใช้อำนาจขององค์กรพระพุทธศาสนา และ 1) การพิจารณาคดีที่ใช้กับพระภิกษุควรเป็นระบบไต่สวน ซึ่งให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมในคดีนอกเหนือไปจากที่คู่ความเสนอต่อศาลได้เพื่อให้พระภิกษุได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี 2) ระบบไต่สวนมูลฟ้องเป็นรูปแบบคณะกรรมการ ในกรณีที่เป็นการมีความผิดอาญาที่จะต้องให้พระภิกษุสละสมณเพศเมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา นั้น มีหลักของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาศาลทหารมาประกอบซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ส่วนที่ 4 ศาลทหาร มาตรา 199 กระบวนการพิจารณาของศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่นๆ การดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ควรยกรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลทหารมาประกอบ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการยุติธรรมเพื่อคนจน. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2565 จาก <http://www.geocities.com/rightfreedom/academic>
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. (2525). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

- ณรงค์ ใจหาญ. (2546). “การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา”. ใน รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535). (2535). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 16 (4 มีนาคม 2535) .
- รุจิระ บุนนาค. (2561). คดีอาญากับการละสมณเพศ, หนังสือพิมพ์แนวหน้า, หน้า 14. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2565 จาก <https://www.naewna.com/business/columnist/35878>